

Håsjö skola ca 1980

från skolgården

Historik över Håsjö skola

Den lag som instiftades 18 juni 1842 föreskrev att en folkskola skulle instiftas i varje socken. I många socknar särskilt i Norrland tog det tid att införliva dessa krav p.g.a. att det fanns många små och på den tiden fattiga socknar särskilt i Norrland.

I detta hänseende var Håsjö inget undantag. Ett förverkligande av lagen var en komplicerad fråga och socknarna fick en tidsfrist på fem år för att genomföra förändringen. Trots detta fanns det socknar som inte påbörjat förberedelser för genomförandet av den nya folkskolelagen under denna tid.

Genom bevarade protokoll går det att följa genomförandet av folkskola i Håsjö socken.

Den 13 september 1846 hölls en sockenstämma där man för första gången tog upp frågan med inrättande av sockenskola. Många i sockenstämman insåg nyttan med en sockenskola, och ville att den skulle inrättas så att även barn till mindre bemedlade och barn utan föräldrar fick möjlighet till viss undervisning.

Den lokal som först kom upp som förslag till skollokal var det ganska nyuppförda hus vid komministerbostället invid kyrkan, som nu användes som sockenstuga.

Eftersom socknen var liten och inte trodde sig om att ensam kunna hålla egen skollärare fanns funderingar på att gå ihop med Hällesjö socken och att läraren skulle undervisa även i den socknen under en tid av året, men Håsjö skola skulle räknas som en fast skola.

Församlingen trodde sig inte kunna bistå med mer än 2 skilling banco årligen på varje skatteskriven person i socknen för underhåll av skola och lärare. Om det skulle visa sig att detta inte räckte till kom man överens om en årlig avgift i spannmål för varje barn med undantag av de fattiga som skolan skulle stå för.

Föräldrar och husbönder som hade barn i skolan förbands förse skolhus och skollärares boningsrum med bränsle.

Skolmäster skulle få bete för en ko på komministerboställets mark.

Trots detta positiva beslut att inrätta skola dröjde det innan verksamheten kom igång.

Den 24 oktober 1847 beslöts att det skulle bli ett skoldistrikt för hela socknen.

Sockenstugan hade byggts om för att användas till skolhus och nu var tiden inne för att besätta skolan med en skollärare. Den 24 mars 1850 väljs sockenskolmästareleven Jonas Svelander från Sundsvall till skolmästare och klockare i Håsjö församling. Han skall också vara skolmästare i Hällesjö. För att höja skolmästarens skrala lön beviljades ett visst lönetillägg in natura. Han skulle erhålla 1 kapp korn av varje barn som bevistade skolan och vid varje hembesök skulle utgå lika stor mängd, samt från varje torpare 1 kanna.

År 1854 började sockennämnden diskutera om uppförande av ett särskilt skolhus. Sockenstugan beskrevs vara trång och kall och därför beslutades det att i första hand uppdelas socknen i två skoldistrikt, en fast skola för byarna Valla, Håsjö, Östansjö och By samt en flyttande skola för Västanede, Öster- och Västerövsjö, Svedje, Fugelsta och Brännan (Svedje-landet).

Sockenmännen för den flyttande delen förband sig hålla skolmäster med nödig bostad och kost under den tid han undervisade deras barn.

Under en sockenstämma 1 februari 1858 behandlades en skrivelse från biskopen där sockenborna gjordes uppmärksamma på att de hade möjlighet att få statliga bidrag för underhållet till skolmäster.

Som skäl för bidrag framhölls socknens stora utbredning samt ringa invånarantal.

Håsjö socken hade vid denna tid endast 48 i skatte varande hemman med prästbordet inräknad och ett underofficersboställe, 9 inbyggare som ännu hade skattefrihet och 30 torpare.

Den 26 augusti samma år väljs bland två sökanden Anders Näslund från Ramsele till sockenskollärare.

Denne Näslund kom att kvarstå i sin tjänst till 1863 då han av okända orsaker begär avsked. I sockenstämmoprotokollet framgår att denne Näslund endast skall vara skolmäster i Håsjö skola och samarbetet med Hällesjö socken avbryts i detta avseende.

Den 23 september 1855 är sockenstämman beredd att besluta om bygge av särskild skolbyggnad.

Denna planerades först att byggas i anslutning till kyrka, alltså en del av komministerboställets mark skulle användas. Dessa planer framskred ganska långt och man beslöt att röja mark och lägga grundstenar samt att anskaffa material för skolans uppförande under vintern. Eftersom sockenstugan bedömdes vara för kall för fortsatt undervisning beslöts att dela in skoldistriktet i fyra delar, 1: By och Valla, 2: Håsjö och Östansjö, 3: Svedje och Västanede samt 4: Övsjö, Fugelsta och Brännan. Dessa förband sig ordna skolgång för barnen i resp. sockendel.

Den 28 oktober samma år kunde man visa upp en ritning av skolhuset vilken enhälligt antogs och den 2 december fastställdes fördelningen av dagsverken som varje sockenbo hade att utföra.

Sämjan verkade till en början vara god mellan sockenborna eftersom det gick så fort fram, men på våren 1856 började stridigheter att uppstå.

Befolkningen i socknens västra del vägrade att hjälpa till i arbetet för skolhusets uppförande. Ett möte som kyrkoherde Nordstrand i Ragunda höll för att skapa sämja mellan socken – delarna, resulterade i ett beslut att västra delen av socknen skulle bygga eget skolhus i Västanede.

Denna tudelning när det gällde byggandet av skolhus och kostnaderna härför kom att kvarstå t.o.m. år 1907.

Bönderna i den östra delen fortsatte med byggandet av sitt skolhus i Valla men innan detta blev klart enades man om att flytta skolan till dess nuvarande plats, som ansågs ligga mera centralt i byn.

År 1866 påbörjades flyttningen av skolan.

Att ersätta skollärare Näslund som sa upp sin tjänst 1863 blev en besvärlig fråga att lösa. Efter flera försök med annonser i flera ortstidningar fick man en sökande, skollärare N. P. Berglund från Torp, vilken valdes i maj 1864 till Näslunds efterträdare. Berglund kvarstod i sin tjänst till sin pensionering år 1896.

Efter flera försök med upptagna diskussioner i sockenstämman, beslöt man i juli 1876 att införa även småskola.

Även i Västbygden beslöts att införa småskola och att anställa en småskollärare.

Lönen till dessa lärare skulle tillsvidare vara 125 kronor samt fritt vivre under lästiden.

Småskolan startade till en början troligen med icke utexaminerad lärare. År 1878 ändras lönen till 300 kronor och naturaförmånen togs bort. Det beslöts samma år att småskoleundervisningen skulle ske i sex veckor i östbygden och något längre tid i västbygden där elevantalet var större.

Man kan anta att småskolläraren och folkskolläraren alternerade mellan öst och västbygden för att kunna använda samma skollokal.

År 1891 beslöt man bygga ut skolan i Västanede med en lärosal. Samma år beslöts att göra detsamma i Håsjö skola. Man beslöt att bygga till med en lärosal som var 28 fot lång och 32 fot bred.

Den gamla lärosalen överläts till småskolesal och ovanpå nya lärosalen inreddes en småskollärarebostad.

Kostnaderna för utbyggnaden blev med dessa tiders mått mätt stora och under flera år betalades stora summor ut för att täcka utgifterna. Som t. exempel kan nämnas att år 1892 utdebiterades 300 kr och år 1893 betalades 550 kr ut.

När skolhusen i Håsjö och Västanede stod färdiga brandförsäkrades de till 5000 kr vardera. Beloppet höjdes 1898 till 10 000 kr.

År 1896 beslöts att göra två fasta skolor, en i västbygden och en i östbygden. Ett visst samarbete mellan dessa skolor uppstod för att få småskoledelen att fungera och för att minska kostnaderna för socknen när ytterligare en lärartjänst måste tillsättas.

År 1904 infördes slöjdundervisning i Håsjö för pojkar och flickslöjd infördes år 1906.

År 1907 infördes halvtidsläsning vid Håsjö skola p.g.a. det stora antalet barn som behövde skolundervisning.

Då uppgick antalet skolbarn till 60 st. i Håsjö.

Småskoleundervisningen i Kälsjön och Fisksjön fanns sedan 1887 då Kälsjön fick småskola och två år senare även i Fisksjön.

Läraren var från början där i 7 veckor och hade undervisning av byns barn i småskoleåldern. I 1928 blev undervisningen i Kälsjön indragen p.g.a. lågt barnantal.

Men istället fick Fisksjön egen skola med heltidsläsning p.g.a. att där fanns många barn.

Fr o m höstterminen 1933 upphörde även undervisningen i Fisksjön.

Uthuset vid Håsjö skola byggdes år 1924 och lärarbostaden år 1928 samt att år 1930 skedde en ombyggnad av Håsjö skola.

En obligatorisk fortsättningsskola infördes år 1927 som bestod av teoretisk undervisning i sex veckor och flickorna fick sedan undervisning i hushåll genom skolkök och pojkarna fick undervisning i snickeri.

Skolköksundervisningen var förlagd till församlingshemmet i Valla och pojknarnas slöjdundervisning var i Västanede där slöjdsal inretts.

Ett sjunkande barnantal under 30- och 40-talet gjorde att år 1948 drogs en lärartjänst in i Håsjö och flera skolor i byar med lågt barnantal drogs in. Detta medförde att barnen måste inackorderas på skolorten under lästiden.

Denna ordning pågick i några år, men efter protester från föräldrar som hellre ville ha sina barn hemma infördes skolskjutssystemet.

År 1940 inrättades den första skolskjutsen på sträckan Håsjö skola - Fisksjöbäcken -Remman-Bybo.

Redan år 1938 infördes fria förbrukningsmaterial för barnen i skolan och år 1940 fick de även fria skolböcker.

Under 1940-talet infördes sporadisk skolbespisning för behövande barn och år 1948 infördes obligatorisk barnbespisning. I Håsjö förlades denna till småskollärrinnebostaden som blivit ledig då småskollärrinnan övertagit en folkskollärbostad som blivit ledig.

En särskild överlärartjänst tillsätts år 1946 och i detta skoldistrikt valdes folkskollärare Halvard Noreus från Holmsund med placering i Håsjö skola. År 1948 förflyttades han till Kälarne.

Det är för övrigt denne man som skrivit texten i Håsjö sockens historia, tryckt 1951, som jag har gjort ett sammandrag ur. Msp

Plock ur protokollen:

18 november 1877 beslöts gräva brunn vid Håsjö skola.

28 november 1888 utbetalades pengar (100 kr) till kakelugn i småskolesalen.

19 augusti 1906 valdes N. A. Englund till folkskollärare vid Håsjö skola. Han avgick med pension 1937. *se bild från skolsalen med skollärare N .A. Englund på särskild bilaga.*

15 oktober 1913 infördes betygsbok i skoldistriktet.

25 maj 1914 beslöts anordna skolkökskurser i Västanede och Håsjö.

20 maj 1917 föreslog Erik Sandelin att man skulle införa en ny sorts uppvärmningssystem i Håsjö skola, Geysirsystemet.

22 juli 1917. P. g. a fotogenbrist beslöts att dra in elektrisk ström i Håsjö skola.

11 februari 1923 utvidgades skoltomten genom köp av mark.

År 1929 inköptes gymnastikredskap till skolan i Håsjö.

7 november 1931 inrättades ett skolbibliotek i Håsjö skola.

22 augusti 1936 började man dra in vatten i skolorna.

År 1945 infördes obligatorisk olycksfallsförsäkring för alla skolbarn under skoltid.

10 januari 1947 beslöts om obligatorisk tandvård för skolbarn.

1950 startades frivillig simundervisning i skoldistriktet.

Källa: Text ur Håsjö sockens historia (1951), skriven av Halvard Noreus överlärare i Håsjö socken.

Sammandrag 1999 ur texten av Marianne Sidén-Persson

Något om tiden efter 1951.

Skolan drevs som en kombinerad småskola och folkskola med en lärare i varje skolsal i s.k. B2-form t.o.m. år 1986. Då hade skolan funnits på denna plats i 120 år.

Småskolan hade flyttat till Västanede något år tidigare.

Skolan i Håsjö lades ner 1986 p g. a. för lågt barnantal, detta trots flera års kamp av byborna i Håsjö för skolans bevarande.

Under några år användes skolan som samlingslokal till byns behov, men när kommunen behövde lokal för dagisverksamhet i Håsjö byggdes skolhuset om för att passa denna verksamhet.

Pojkarnas slöjdsal hade byggts till i uthusbyggnaden någon gång under 50-60-talet (då även toaletter och duschar ordnades i utbyggnadens källarvåning).

Denna lokal (pojkarnas f. d. slöjdsal) byggdes om, när dagisverksamheten startade i skolan, till samlingslokal för byns behov och används bl.a. av Håsjö Sportklubb (byaföreningen) vid deras träffar och hyrs också ut som festlokal vid privata fester.

Dagisverksamheten i skolan upphörde 1998 och lärarbostaden som på 1980-talet inköptes till privatbostad har övergivits och står nu tyvärr obebott.

Marianne Sidén-Persson